

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

§. I. Quæ sit Juris Canonici Causa efficiens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

lutionem Matrimonii propter causas plures, 1. ob Professionem Religiosam; 2. propter Crimen adulterii, aliave ipsi affinia scelera; Illæ etiam differentie inde oriri potuerunt, quod Leges Civiles magis spectavere Contractum quam Sacramentum; atque ideo ejus permisere aut tolerare dissolutionem, non secus atque in cæteris Contractibus, maxime in societate, obtinet: Leges autem Canonice magis attenderunt ad dignitatem Sacramenti, propter quam indissolubile est. Inde etiam Leges Civiles Connubii jus Servis ademere, quia Nuptiæ Civitatem desiderabant, cuius communionem non habebant Servi; Jus autem Canonicum illos semper ad Matrimonium admisit, perinde atque ad reliqua Sacramenta. Inde etiam juxta Jus Civile Nuptiæ sine dotalibus instrumentis, vel pactis Matrimonialibus confectæ, irritæ erant; atque ideo nati ex Concubinato Liberi per Nuptias subseqentes Legitimi non fiebant, si solemnitas illa omiſſa fuisset: Jure autem Canonico illa non requiritur ad validitatem Matrimonii, quia non pertinet ab substantiam Contractus, quæ sufficit ad validitatem Sacramenti, & proinde Matrimonium concubinatum subseqens natos ex eo Liberos absque hæc solemnitate Legitimos reddit n. 4. Canon. *suprà laudati.*

Juxta Jus Canonicum, si Conjugati alias Nuptias contrahant, pendente circa validitatem primi Matrimonii lite, illæ validæ sunt, si Priores nullæ declaratae sint: Jus autem Civile pro nullo habet ejusmodi Matrimonium, licet prius declaratum fuerit nullum: Hæc differentia oritur fortasse ex eo, quod defectus ille satis gravis Juri Canonico non est visus, ut irritum foret Sacramentum; Juri verò Civili sufficere visus est ad vitandum Contractum, ac proinde Sacramentum n. 36.

Secundum Jus Canonicum, Liberi ex Matrimonio bonâ fide inter Cognatos inito nati, Legitimi non sunt, si Cognatio detegatur, modò celebratum illud fuerit absque Bannorum proclamatione *Cap. 3. de Clauſel. Despons.* & hoc ad coercendam temeritatem, quâ Sacramento illud fuit per administrationem, & receptionem vanam & inutilem: Jure autem Civili defectus proclamationis Bannorum non requiritur, ut Filii sint illegitimi.

Cujuscumque generis Impedimentum sit, si Nuptiæ palam & bonâ fide saltem ex unâ parte contractæ sunt, Filii sunt Legitimi, licet vitium postea comprobetur, C. 2. & 14. *Qui Filii Legitimi*, & hoc propter dignitatem Sacramenti: Jure autem Civili, non obstantibus his circumstantiis illegitimi reputantur n. 45. Contractus hunc favorem mereri visus non est.

Quod attinet ad discrimen Secundarum Nuptiarum Fœminarum infra annum luctus nubentium, illud nascitur ex studio quo æquitatem, animarumque Salutem prosequitur Ecclesia: hinc enim est æquissimum, ut liceat Mulieri rursus nubere, statim ac libera est, & certum est eam ex Viro priore gravidam non esse, illinc autem ei denegari non debet Sacramentum, quo indiget; undè iniquum foret, ejusmodi Mulierem infamiae subicere, si nubat intra annum luctus, *Cap. 4. & 5. de Nuptiis* quæ recedunt ob has rationes à Jure Civili, quod illam poenam induxit.

Eodem studio Salutis animarum, & dignitatis Sacramenti contemplatione, inhibetur Matrimonium propter unicam Depositionem, quâ asseritur aliquod Impedimentum secretum inter Sponsos existere, C. 12. & 27. *de Sponsalib.* adversante Jure Civili, in quo nunquam ut sufficiens admittitur Testis solitarii Depositio. Eadem de causâ Ecclesia irritum facit Matrimonium contractum propter metum cadentem in constantem virum C. 14. & 15. *de Sponsal.* licet hæc in Jure Civili non obtineat: merito enim existimavit, coactionem magnam Saluti animarum perniciem, & Sacramento ludibrium, asserre posse. *Cap. 17. de Sponsal.*

Si Jus Canonicum majorem Ecclesiæ tribuit potestatem in Personas Ecclesiasticas, tum Sæculares, tum Regulares, in Bona Ecclesiastica, in Ecclesiis & Loca Sacra, quam ipsi à Jure Civili conceditur, id oritur ex eorum consecratione ad Cultum Divinum, cujus specialem curam gerit. Illa differentie, earumque causæ expositæ sunt in *Tractatu de bonis Ecclesiasticis, de Ministris Sacris, de Ecclesiis.*

Hinc tot Canones orti sunt circa Ecclesiastica Bona, ac præcipue Decimas, quasi illarum dispositio ad solam pertineret Ecclesiam, illæque à Sæculari Potestate minimè penderent: Quoad Decimas, alia ratio illas Ecclesiastica Potestati omninò subjecit; scilicet, quia Novi Testamenti Decimas, perinde atque Antiqui, æstimandò, illas etiam à Jure Divino constitutas esse arbitrati sunt Pontifices & Canones de illarum præstatione agentes: Undè etiam natum est, ut licet Decimæ nonnisi ex fructibus percipiantur, & fructus in Jure Civili, nonnisi deductis impensis, intelligantur, tamen antè deductionem impensarum, Decimæ capiantur: Decimæ enim spectatæ sunt, ut Deo debitum propter ejus Dominium generale in omnes fructus Terræ, atque ideo, ejusdem Conditionis reputatæ sunt ac Jus Galliæ *Champart*, sive Jus Dominicum certâ frugum Parte constans, quæ ratione impensarum in culturâ aut collectione factarum non habitâ, præstaturo Domino.

Indè nascuntur omnes Canones circa alienationes, qui, omiſſis quibusdam Solemnitatibus à Jure Civili requisitis, ab eo recessere: inde illi rerum profanarum amotionem in Ecclesia factam inter sacrilega furta computant, adversante Jure Civili, in quo pro furto simplici habentur. Talis est C. 21. *Can. XVII. Q. 4.* Inde Canones, qui Ecclesiarum immunitates longius producunt, quam Jus Civile, æyli jus Homicidis voluntariis concedendo, quod ipsis à Jure Civili denegatur, C. 6. *de Immun. Ecclæ.*

TITULUS II.

Quæ sint JURIS CANONICI Causa?

Jus Canonicum, ut aliæ res, quatuor habet Causarum genera, efficientem, materialem, formalem, & finalem: de singulis seorsim agemus, post *CORRASIUM de Methodo Juris Canonici, idque paucis de tribus Prioribus, quia plures de iisdem loquendi occasiones occurrunt.*

§. I.

Quæ sit JURIS CANONICI causa efficiens?

Juris Canonici duplex est causa efficiens; altera principalis, nempe Spiritus Sanctus, altera quasi instrumentalis, nimirum Ecclesiæ Ministri: de quâ instrumentali hæc agimus, eamque cum principali Civilis Juris causâ comparamus, ut, quæ dicimus, facilius intelligantur. Comparatio autem in eo tota sita est, quod ut Juris Civilis causa efficiens est Potestas Temporalis residens in iis, qui Temporalia administrant ita Juris Canonici causa efficiens est Potestas Spirituallis residens in iis, qui Ecclesiam regunt.

Sicut Jus Civile toti euidam Regno commune, est à Supremo illius Regni Rectore; Jus verò nonnullis hujus Regni Partibus proprium, est ab his, qui istis præsunt Partibus, consentiente tamen Principe: ita Jus Canonicum toti Ecclesiæ commune, est à Summo Pontifice Ecclesiam in Concilio Generali, vel extrâ gubernante; Jus verò proprium hujus Ecclesiæ Partibus, est ab illis, qui illas Partes regunt consentiente tamen Universæ Ecclesiæ Præsidente: Hæc juxta sententiam, quæ Regimen Ecclesiæ merè Monarchicum existimat, quæque apud Gallos non recipitur, sicut nec apud alios, qui Conciliorum *Constantiensis & Basileensis* Decreta circa Superioritatem Concilii Generalis supra Pontificem acceptarunt. Hi siquidem sentiunt, Ec-

clesiæ Regimen esse Aristocratia temperatum, istius Concilii Tribunal esse ultimum Tribunal, ideoque in illo residere Supremam Jus condendi Potestatem, quæ de Re fusè dùm de Ecclesiâ.

Denique sicut in Jure Civili sunt Leges quæ à singulis Regnorum Partibus recipiendæ sunt, quia sunt Regnorum Salutis necessariæ; sunt verò aliæ, quæ Principe non reclamante, à quibusdam Regnorum Partibus possunt non recipi; ita in Jure Canonico sunt quædam Ecclesiæ Leges, quæ à singulis Ecclesiæ Partibus recipiendæ sunt, quia Salutis Æternæ sunt necessariæ; tales sunt, quæ Fidem vel Mores internos respiciunt; sunt aliæ quæ, Ecclesiâ non reclamante, à nonnullis Ecclesiæ Partibus tamquam sibi non utiles possunt non recipi, tales sunt, quæ Salutis Æternæ non sunt necessariæ, ut potè Mores externos solum contingentes.

Hinc sequitur I. Jus Canonicum cum Jure Civili, quantum ad causam efficientem quasi instrumentalem, in nonnullis convenire, in aliis differre. Convenire in hoc, quòd in Utroque causa efficiens est Potestas Suprema; Differre verò in hoc, quòd Juris Civilis causa efficiens sit Potestas Temporalis, Juris verò Canonici causa efficiens sit Potestas Spiritualis. 2. Sequitur, quòd ad causam efficientem quasi instrumentalem, Jus Canonicum Juri Civili tantò præminere, quantum Spiritualis Potestas Temporalis præminet; quantum verò ad causam verè principalem, eo Jus Civile gradu superare, quo Deus Homines. Quæ autem istam respiciunt, explanantur de CONCILIIIS sive in genere sive in specie aliisque Tractatibus ad eandem rem pertinentibus.

§. II.

Quæ sit materialis causa JURIS CANONICI.

Duplex est causa materialis, nempe in quâ, & circa quam. Juris materialis causa in quâ, sunt Personæ, quæ huic Juri subjiciuntur: & istæ sunt singuli Fideles, ut fideles sunt, à maximo usque ad minimum. Juris Canonici causa materialis circa quam, sunt Res Sacræ, sive Spirituales; quales sunt Fides, aliæque Virtutes, Sacramenta, Missæque Sacrificium; sive Temporales, quales sunt Ecclesiæ Facultates, nec non Loca Divino Cultui dicata.

Hinc sequitur 1. Quoad causam materialem Jus Canonicum Juri Civili tantum præminere, quantum Personæ, & Res Sacræ aliis præminent. 2. Ratione materia, Juris Canonici constitutionem ad Potestatem Spiritualem pertinere, eaque ratione Juris Civilis institutionem spectare Potestatem Temporalem.

Nota obiter communem Juris Canonici divisionem in tres Partes, nimirum in Personas, Res, & Judicia, à causâ materiali peti; nam tertia, quæ de Judiciis, non aliud respicit, quam Actiones, Personas, & Res, quæ sunt primæ & secundæ Partis Argumentum, ideoque non est nisi nova, scilicet sub aliâ facie, materiæ primæ & secundæ Partis consideratio.

De materiâ posteriori modo considerata, FLORENS multa habet curiosa, utiæque in *Dissertat. de arte Juris Canon.* nec non in *Prefatione de Methodo GRATIANI*, & in *Oratione de aperiendis Scholis JURIS CANONICI*. Idem dicendum de *DOUJATIO Prænot. Canon. l. 1. c. 1.* quæ omnia notabuntur in *Comparatione Collectionum in CORPORE JURIS contentarum sive inter se, sive cum aliis, tam ORIENTALIBUS quam OCCIDENTALIBUS*.

§. III.

Quæ sit JURIS CANONICI causa formalis?

Nomine formæ id intelligitur, vel modus Jus condendi, vel modus colligendi, ordinandique illius iustæ, vetitave.

Non una est Ecclesiæ Leges condendi forma; conduntur enim I. vel per *Canones*, qui sunt breviores Regulæ aliquid præcipientes vel prohibentes, non additâ, ut plurimum, præcepti vel prohibitionis causâ.

II. Vel per *Epistolas Decretales*, ita dictas, quia Pontifices istis Epistolis, iis respondentes à quibus consulti sunt, quid faciendum vel non faciendum sit, discernunt vel decidunt, additâ Decreti ratione vel Decisionis.

III. Vel per *Constitutiones, Statuta, Decreta, Ordinationes, & Bullas*; quæ omnia sunt, quoad rem, de quâ agitur, synonyma; quibus aliquid jubetur, vel vetatur, præmissâ, ut plurimum, per modum Præfationis, iusti vel vetiti causâ seu occasione.

IV. per *Collectionem* desumptarum è Scriptis SANCTORUM PATRUM *Sententiarum*.

V. Vel per *Consuetudinem*, quæ quid faciendi, vel non, obligatio sine scripto inducit.

De Primâ loquitur GRATIANUS in 2. DIST. illiusque Interpretes, inter quos nonnulla habet VAN ESPEN circa *Legem Satyram* vel *Saturam*; meritò notanda, ac in proximum redigenda; De Secunda FLORENS in *cit. locis* & DOUJAT in *l. 3. de Prænot. Canon.* Nofque post eos in *præcitata Comparatione Collectionum*. Idcirco de Secundâ paucis hinc agemus: de Primâ verò, cum de illâ dicenda notissima sint, quam brevissimè poterimus, illa exponemus.

Primus ex prædictis Leges Ecclesiæ condendi modis, scilicet per *Canones* brevissimos, non parum conformis videtur adhibito modo, in scribendis Legibus XII. Tabularum: Quoad alios, Jus Canonicum convenit cum Jure Justiniano, imò illos è Jure Civili desumpsit; Leges enim in Corpore Juris Civilis collectæ, desumuntur, vel è Sententiis Veterum Jurisconsultorum, quales quæ in Digestis vel ex Epistolis Imperatorum ad eos, à quibus consultebantur, missis, vel ex eorumdem Constitutionibus, quales cætera, quæ in aliis Juris Civilis Libris continentur: hæc de forma condendi Jus.

Nunc de modo colligendi & digerendi, qui ad formam Juris nonnihil pertinet; Jus autem Canonicum in colligendis & digerendis Ecclesiæ Legibus Juris Civilis ordinem secutum fuisse palam est: Jus enim Canonicum suum habet *Digestum*, vel *Pandectas*, in *Decreto GRATIANI*; *Codicem* in *Collectione GREGORII IX. Novellas* in *Collectionibus VI. CLEMENTINARUM*, & *EXTRAVAGANTIUM*; denique *Institutiones*, in hoc tantum differentes, quòd Authenticæ non sunt, seu publicâ autoritate donatæ probatæque, quoad cætera non impares.

Nota obiter circa tertium Leges Ecclesiasticas condendi modum, *Bulle* nomen proprium esse Constitutionibus, quas edunt Summi Pontifices, certâ formâ infra notandâ, dum de *Constitutionibus* vel de *Rescriptis* agetur, ubi cum CABASSUT. *Theor. & Prax. l. 1. c. 6. n. 6.* illarum forma notabitur, cæteraque ad illas pertinentia.

§. IV.

Quæ sit causa finalis JURIS CANONICI?

Cum Ecclesiæ Leges, è quibus Jus Canonicum componitur, non sint, ut vidimus, ejusdem generis; sed aliæ sint, quæ vel Fidem vel Mores internos respiciunt; aliæ verò, quæ Disciplinam, seu Mores externos, seu externam Politiam, hæc enim tria sunt synonyma, spectant: hinc fit, ut non una sit totius Juris Canonici causa finalis. Ut enim immediatus seu proximus primi generis Legum finis est Æterna Felicitas, immediatus & proximus Legum secundi generis est bonum Ecclesiæ Regimen, mediatus verò & ultimus est Æterna Felicitas.

Hinc sequitur Jus Canonicum Juri Civili præminere, ratione finis tam Legum quæ Fidem & Mores spectant, quam aliarum quæ Disciplinam respiciunt; cum Juris finis Civilis sit Temporalis Imperiorum Salus, cui Æterna Salus, quæ est finis Legum primi generis infinite præstat; cumque bonum Ecclesiæ Regimen, quod est aliarum finis, non parum præcellat bonæ Regnorum Temporalium administrationi, propter Ecclesiæ supra Imperia præminentiam.

§. V.